

نقش و اهمیت ترویج کارآفرینی در توسعه‌ی بخش کشاورزی

ثمیه غلامعلی زاده : دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه شیراز

چکیده:

با توجه به تغییرات سریع اجتماعی-اقتصادی در سطح بین‌المللی، توجه به مسئله‌ی جهانی شدن در بخش‌های گوناگون اقتصادی از جمله بخش کشاورزی، امری اجتناب ناپذیر بوده و به سمت اقتصادهای ملی و جهانی سوق یافته است، با توجه به آنکه کشاورزی محور توسعه‌ی اقتصادی کشور تلقی می‌شود، از این رو توجه به مسئله‌ی کارآفرینی در کشاورزی امری ضروری جلوه می‌کند. در مقاله‌ی حاضر که به روش مروری تهیه شده است به مقوله کارآفرینی، به عنوان یکی از مباحث بنیادی در کشاورزی اشاره نموده و پس از معرفی این مفهوم به کاربردهای کارآفرینی در کشاورزی پرداخته شده است و نهایتاً مزایای ترویج کارآفرینی در بخش کشاورزی را مورد توجه قرار می‌دهد. همچنین کارآفرینی در کشاورزی به مثابه‌ی موتور توسعه‌ی اقتصادی در این بخش تلقی شده که می‌تواند در رشد و توسعه‌ی اقتصادی و نهایتاً افزایش بهره‌وری، ایجاد اشتغال و رفاه اجتماعی در کشاورزی نقش مهمی ایفا نماید. لذا ترویج فرآیند کارآفرینی باید در راستای اهداف اساسی بخش کشاورزی قرار گیرد تا در نتیجه این فرآیند به عوامل ایجاد ساختار زیربنایی توسعه‌ی کشاورزی، همچون بارور شدن خلاقیت‌ها، ترغیب به نوآوری و توسعه آن در این بخش، ایجاد و توسعه‌ی تکنولوژی کشاورزی و در نهایت گذار از رکود و عقب ماندگی‌های اقتصادی مربوطه و آسان شدن روند رشد و توسعه‌ی بخش کشاورزی و به تبع آن، توسعه‌ی کشور، دست یابیم. از این رو این مقاله در صدد آن است تا ضمن بیان ضرورت و اهمیت کارآفرینی در کشاورزی، راهکارهای موثر در ترویج این فرآیند به منظور دستیابی به اهداف توسعه‌ی کشاورزی را مطرح می‌نماید.

واژه‌های کلیدی: کارآفرینی، کارآفرینی در کشاورزی، جهانی شدن، توسعه‌ی اقتصادی

مقدمه:

با توجه به تغییرات سریع اجتماعی-اقتصادی در سطح بین‌المللی، توجه به مسئله‌ی جهانی شدن در بخش‌های گوناگون اقتصادی از جمله کشاورزی، امری اجتناب ناپذیر می‌باشد. در واقع می‌توان گفت، این انسان است که با کار بر روی طبیعت پیرامون خود، هم طبیعت و هم جامعه خود را می‌سازد و با دگرگون کردن طبیعت، به خواست خود جامعه‌ی عمل می‌پوشاند و اشیا را با نیاز خود سازگار می‌کند (هزار جریبی، ۱۳۷۹). باید توجه داشت که امروزه کشورهای بزرگ صنعتی و پیشرفته جهان، در پرتو وجود افراد تحصیل کرده و متخصص مراکز علمی، تحقیقاتی و فرهنگی، نه تنها به نحو شایسته و مطلوب از منابع و سرمایه‌های کشور بهره‌مند می‌شوند و با استفاده از آنان، چرخ‌های تکنیک و تولید برای رشد و توسعه‌ی کشور به حرکت در می‌آید، بلکه در این حرکت به ابداعات و نوآوری‌هایی دست می‌یابند که منجر به تسریع در رشد و توسعه‌ی کشور می‌شود. بر این اساس، موضوع اشتغال و کارآفرینی در بخش کشاورزی به عنوان محور توسعه‌ی اقتصادی کشور، اهمیت پیدا می‌کند.

می‌توان گفت که کارآفرینی از کلمه فرانسوی *Entrepreneur* به معنای متعهد شدن، نشأت گرفته است و دارای ۵ جزء اساسی می‌باشد که عبارتند از:

۱) کارآفرین: فردی که به صورت آگاهانه تصمیم می‌گیرد کسب و کار مخاطره آمیز جدیدی را آغاز کند و کلیدی‌ترین جزء فرآیند کارآفرینی است.

۲) فرصت : فرصت های زیادی در جامعه برای کسب و کار وجود دارد، ولی کارآفرین با تجزیه و تحلیل و شناسایی موقعیت های بازار، فرصت هایی را که از ظرفیت بالایی برخوردارند برای شروع کسب و کار خود برمی گزیند.

۳) ساختار : کارآفرین برای انجام کسب و کار خود باید مشخص سازد که در قالب چه نوع ساختاری می خواهد فعالیت خود را آغاز کند.

۴) منابع : فرد کارآفرین باید منابع مالی و انسانی را شناسایی و حمایت سرمایه گذاران را جلب کند.

۵) استراتژی و برنامه ی کسب و کار : فرد کارآفرین باید اهداف کلی و استراتژی ها و برنامه های تفصیلی کسب و کار خود را تعیین کند.

همانطور که اشاره شد، فرد کارآفرین اساسی ترین نقش را در فرآیند کارآفرینی بر عهده دارد. لذا بنابر تعریف واژه نامه دانشگاهی وبستر، فرد کارآفرین کسی است که متعهد می شود مخاطره های یک فعالیت اقتصادی را سازماندهی، اداره و تقبل کند (احمدپور داریانی، ۱۳۸۴). بنابراین از ویژگی های فرد کارآفرین می توان به تعهد، ریسک پذیری، صلاحیت و تجربه اشاره نمود (بی نام، ۱۳۸۶). از طرف دیگر باید توجه داشت که بخش کشاورزی به عنوان محور توسعه ی اقتصادی کشور تلقی می شود و نقش شایان توجهی را در اقتصادهای ملی و جهانی بازی می کند. بنابراین تأثیر مقوله کارآفرینی در کشاورزی به عنوان یک اصل اساسی مطرح می شود.

اهمیت آموزش کارآفرینی در بخش کشاورزی

می توان گفت کارآفرینی در کشاورزی، معادل واژه Agripreneurship می باشد و به فرآیندی اطلاق می شود که بتواند با استفاده از خلاقیت، چیز نوئی را همراه با ارزش جدید با استفاده از شناخت زمان، منابع و به کارگیری ریسک، در زمینه ی کشاورزی ایجاد کند. (Miraka, 2000).

از موارد دیگر اهمیت ترویج کارآفرینی در بخش کشاورزی، می توان به رشد بیکاری دانش آموختگان رشته کشاورزی اشاره کرد. رفع معضل بیکاری دانش آموختگان با آموزش مهارت های کارآفرینانه به دانش آموختگان و دانشجویان رشته های کشاورزی از طریق آموزش های لازم ممکن خواهد شد (طالبی، ۱۳۸۱). از آنجا که کشاورزی، محور توسعه ی اقتصادی، کشاورزی کشور می باشد لذا می توان گفت از ویژگی بارز اقتصاد امروز تغییرات سریع آن است. در حقیقت در چنین اقتصادی، کشورهایی می توانند موفق باشند که قابلیت تطبیق با این تغییرات را داشته باشند. کشورهایی که در آنها میزان فعالیتهای کارآفرینانه بالاتر است به واسطه طبیعت کارآفرینی در تطبیق با تغییرات، قادرند تا در اقتصاد جهان موقعیت بهتری کسب کنند. بر طبق نتایج تحقیقات انجام شده پیشین، رشد اقتصادی با سطح فعالیتهای کارآفرینانه همبستگی مثبت دارد.

می توان گفت که الگوی توسعه ی بخش کشاورزی از طریق کارآفرینی، شاید وسیع تر از مفهوم توسعه ی پایدار و توسعه ی منابع انسانی باشد. زیرا در این الگو، کارآفرینان، کارگزاران دولتی و اشخاص حقیقی در سیستم های تجاری و اشخاص حقوقی یا همان سازمان ها و کارکنان آنها هستند. دولت ها می توانند این نقش را زمانی به خوبی ایفا کنند که ضمن تأکید بر اقتصاد بازار، برای سازمان های دولتی و خصوصی نقش راهبردی را بازی کنند و محرکی بسیار نیرومند برای سیستم اقتصادی، اجتماعی سیاسی باشد (زرنگار، ۱۳۸۱).

لذا در حال حاضر سیر تحولات جهانی، کارآفرینان را در خط مقدم توسعه ی فن آوری و توسعه ی اقتصادی قرار داده است. تجربه موفقیت آمیز اغلب کشورهای پیشرفته و نیز برخی از کشورهای در حال توسعه در عبور از بحرانهای اقتصادی به واسطه توسعه ی کارآفرینی در آن کشورها، موجب گردیده تا سایر کشورها نیز برای کارآفرینی در زمینه ی کشاورزی، کارآفرینان کشاورزی و شکل گیری کسب و کارهای نوآورانه، اهمیت خاصی قائل گردند. در واقع با عنایت به پدیده جهانی شدن اقتصاد، برخی عقیده دارند که « بازارهای جهانی فردا از آن شرکتهایی است که به ریسک پذیری کارآفرینانه بها می دهند و برای گسترش سرمایه های فکری خود در حد کلان سرمایه گذاری می کنند، در بالندگی

فردی پرتلاشند و در خط مشی گذاری، شرایط محیطی را مد نظر قرار می دهند». به طوریکه متخصصان به این نتیجه رسیده اند که کارآفرینانی که هم تجربه دارند و هم آموزش دیده اند، پر سودترین فعالیت ها را هدایت می کنند (بی نام، ۱۳۸۴). بر همین اساس، توسعه کارآفرینی در بخش کشاورزی "به عنوان محور توسعه کشاورزی کشور" از جنبه های گوناگون مدنظر قرار گرفته است. در حقیقت می توان گفت که آموزش، یکی از جنبه های مهم در گسترش کارآفرینی است. با توجه به مطالعات مختلفی که صورت گرفته، ثابت شده که ویژگیهای کارآفرینان اغلب اکتسابی است و نه توارثی و از این رو در حال حاضر آموزش کارآفرینی به یکی از مهمترین و گسترده ترین فعالیتهای دانشگاهها تبدیل شده است.

نقش مراکز ترویجی در توسعه آموزش های کارآفرینی

اواخر دهه ۵۰ میلادی، اولین کشوری که در زمینه آموزش و ترویج کارآفرینی کلاسیک کار کرد و ترویج فرهنگ کارآفرینی را از سطح دبیرستان شروع کرد و آموزش هایی را در این زمینه مطرح کرد، کشور ژاپن بود. مسئله کارآفرینی در ژاپن به سطح دانشگاه ها هم کشیده شد. بین سال های ۱۹۷۰ تا ۱۹۹۲ میلادی، بیش از ۹۶ درصد نوآوری صنعتی که توانست موقعیت ژاپن را در اقتصاد جهانی به یک موقعیت برجسته و برتر تبدیل کند، توسط کارآفرینان صورت گرفت.

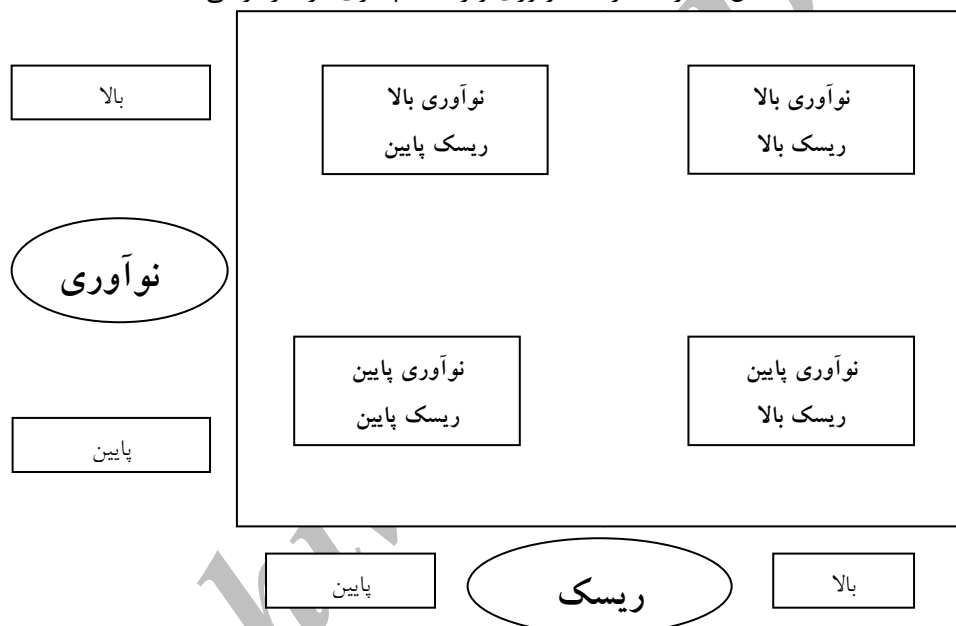
در حقیقت آموزش و ترویج فرآیند کارآفرینی سیاستی است که به طور مستقیم در کمیت و کیفیت عرضه در یک جامعه اثر می گذارد. به همین دلیل است که در بسیاری از کشورها به ویژه کشورهای پیشرفته که حتی الامکان در آنها مشکلات و موانع برطرف شده اند، دولت ها به شکوفا کردن توان بالقوه مردم پرداخته اند. در واقع با اجرای این سیاست همواره می توان به اهداف گوناگونی مانند شناخت فرصت ها و چگونگی بهره برداری از آنها، روشهای جدید علمی-مدیریتی و بازرگانی جامه عمل پوشید (زرنگار، ۱۳۸۱).

با ورود جامعه شناسان و روانشناسان به عرصه مطالعات و تحقیقات پیرامون کارآفرینی و کارآفرینان، به خصوص در زمینه کشاورزی و نتایجی که از این تحقیقات حاصل شده، ضرورت کارآفرینی در بخش کشاورزی و توسعه آن (بوژه آموزش کارآفرینی) بیش از پیش مشهود گردیده و همین امر موجب افزایش تلاشها برای توسعه کارآفرینی در زمینه کشاورزی و آموزش آن در دو دهه گذشته شده است. از طرفی، شرایط دشوار و پیچیده فعالیت ها در اقتصاد جهانی و ضرورت ورود به تجارت جهانی نمایانگر آن است که جز با توسعه منابع انسانی خلاق و پرورش یافته و مهارت آموخته در راه اندازی کسب و کارهای نوین، نمی توان فعالیتی را در عرصه تجارت جهانی ایفا نمود. همچنین حرکت دولت به سوی خصوصی سازی و تاکید بر کاهش تصدی گری، مستلزم آن است که شرایط راه اندازی کسب و کارهای جدید در بخش خصوصی فراهم شود و این مهم با تقویت آموزش های دانشگاهی و به کارگیری مراکز آموزشی-ترویجی میسر خواهد بود. در نهایت اینکه، وابستگی و ارتباط تنگاتنگ بخش کشاورزی با انواع حرفه ها و کسب و کارهای موجود در کشور به اندازه ای است که آموزش کارآفرینی و مهارت آموزی در این زمینه، جز با توسعه برنامه های آموزشی مرتبط با بخش های مختلف از جمله فناوری های نو، صنعت، بازرگانی، حمل و نقل و گردشگری از طریق ارتباط مستمر با بازار در حوزه های مزبور میسر نخواهد شد. بنابراین توسعه کارآفرینی در بخش کشاورزی برای تامین نیازهای کشور و دستیابی به توسعه بخش کشاورزی و به دنبال آن توسعه اقتصادی کشور، امری مهم و اجتناب ناپذیر می باشد. نتایج برخی از تحقیقات بر اکتسابی بودن اغلب ویژگی های کارآفرینان تاکید دارد. لذا باید در فراهم آوردن محیط مناسب و آموزشهایی که ویژگی ها، تجربیات و مهارتهای لازم را در افراد تقویت کند، سعی نمود. باتوجه به ضرورتهای آموزش کارآفرینی در بخش کشاورزی، اولین دوره های آموزشی در این زمینه از اواخر سال ۱۹۶۰ در آمریکا شروع شد و در حال حاضر دانشکده ها و دانشگاههای بسیاری از کشورهای دنیا دوره های آموزش کارآفرینی را در برنامه های آموزشی خود گنجانده اند. بر همین اساس، از موارد مهمی که در ترویج فرآیند کارآفرینی در کشاورزی باید مدنظر داشته

باشیم، اشاره به اهمیت موضوع نوآوری است که نیازمند یک نیروی خلاق است. نوآوری و ریسک پذیری دو مقوله مرتبط به هم در کارآفرینی محسوب می شوند که در بروز زمینه های کارآفرینی بایستی هر دو در کنار هم مد نظر قرار گیرد (شکل شماره ۱).

نوآوری کارآفرینان، همواره موجب انقلاب در زندگی روزمره آنها می شود. آنها به روش هایی فکر می کنند که بتوانند محصولی با استفاده خاص را برای استفاده های دیگر تطبیق دهند، اصلاح کنند، بزرگ کرده یا جایگزین کنند، تغییر عمل دهند و یا ترکیب کنند (هزارجریبی، ۱۳۷۹). در واقع تازگی، تنوع و خلاقیت از مشخصه های نوآوری است و معرفی محصولات و راه ها و روش های جدید در تولید و انجام کارها از جمله صفات کارآفرین در عرصه نوآوری محصولات کشاورزی، تولیدات و غیره محسوب می شود. در اینجا لازم است اشاره کنیم که از میان تمامی خصوصیات فرد کارآفرین، مهمترین آن قدرت ریسک پذیری می باشد.

شکل شماره ۱- رابطه نوآوری و ریسک پذیری در کارآفرینی

احمدپور داریانی، (۱۳۸۴)

در این خصوص، برای نوآوری و خلاقیت فقط به توان ذهنی و فکری و استعداد ذهنی افراد بسنده نمی شود و توجه خاصی به اثر آموزش و ترویج این امر می شود. لذا نقش ترویج در این زمینه پررنگ تر می شود. البته باید اشاره کرد که یادگیری و آموزش در این عرصه تنها به آموزش مبانی نظری، مدل ها، فرآیند، تعاریف و مفاهیم خلاقیت ختم نمی شود، بلکه نیازمند برگزاری کارگاه های آموزشی و کلاس های آموزشی- ترویجی و به کارگیری تکنیک های مختلف است تا افراد بتوانند با آثار منفی و مثبت تفکر منطقی و قابلیت های ذهنی خود آشنا شوند و به وسیله ی مهارت و تمرین، الگوهای ذهنی و رفتاری خود را تغییر دهند. از این خلاقیت و نوآوری و آموزش در این زمینه، رمز بقا و کلید موفقیت افراد در کار محسوب می شود (شکل شماره ۲).

دوره های آموزشی به منظور ترویج فرآیند کارآفرینی در کشاورزی

این دوره ها نوعا مشتمل بر سه جزء است :

۱. متون، که ممکن است شامل مقالات و انواع مطالب باشد.
۲. سخنرانی ها، توسط اساتید و صنعتگران مدعو.
۳. پروژه های علمی دانشجویان برای ارائه طرح های مخاطره آمیز (احمدپور داریانی، ۱۳۸۴).

در حقیقت توسعه‌ی آموزش کارآفرینی، شامل شیوه‌های جدید آموزشی و تعیین نقش‌های نوین دانشجویان و استاد در فرآیند آموزش کارآفرینی می‌باشد. در واقع افرادی را که می‌توانند تحت نظام آموزش و ترویج کارآفرینی در کشاورزی قرار بگیرند در شکل زیر قابل ملاحظه می‌باشند:

شکل شماره ۲ - جایگاه کارآفرینی از جنبه فرصت جویان

هزار جریبی. (۱۳۷۹)

از طرفی، از دیگر نقش‌های اساسی ترویج در فرآیند کارآفرینی کشاورزی، به دلیل افزایش تعداد دانش‌آموختگان در رشته‌های کشاورزی روشن می‌شود (اکرمی فر، ۱۳۸۰). به طوریکه مراکز ترویجی می‌توانند در دانشکده‌های کشاورزی، به آموزش و هدایت دانش‌آموختگان در زمینه‌ی کارآفرینی اقدام نمایند.

مهمترین مزیت ترویج کارآفرینی در کشاورزی را می‌توان این چنین بیان کرد که چون بخش کشاورزی، از جمله بخش‌های اقتصادی کشور و در واقع محور توسعه‌ی اقتصادی کشور می‌باشد، اندیشمندان و سیاستگذاران توجه خاصی را معطوف به امر توسعه‌ی کارآفرینی در کشاورزی و رفع مشکلات و معضلات آن نموده‌اند. امروزه صاحب‌نظران بین‌المللی بر این اعتقاد هستند که باید جدای از سیاست‌ها و استراتژی‌های کلان توسعه و توسعه‌ی اقتصادی، به طور ویژه و مشخص به امر کارآفرینی در بخش کشاورزی و ریشه‌کنی مشکلاتی که بر آن حاکم است پرداخته شود (میرزا امینی، ۱۳۸۲). مطالعات مختلف نشان داده است که یکی از مهمترین اهداف توسعه‌ی بخش کشاورزی و نهایتاً توسعه‌ی اقتصادی، ایجاد اشتغال و مهمترین ساز و کار و ابزار آن، کارآفرینی است. در حقیقت ترویج کارآفرینی در کشاورزی باعث کاهش بیکاری در این بخش مهم اقتصادی و افزایش بهره‌وری افراد و منابع و بالتبع افزایش درآمد مردم جامعه می‌گردد. اگرچه نباید گفت که کارآفرینی در کشاورزی، تنها راهکار اشتغالزایی و افزایش درآمدهای این بخش است، اما قطعاً می‌توان گفت که بهترین و بهره‌ورترین نوع آن است. اهمیت موضوع تا اندازه‌ای است که اقتصاددانان آن را مهمترین پیشران توسعه‌ی اقتصادی کشور، سیاست‌مداران آن را یک استراتژی کلیدی برای جلوگیری از اغتشاشات و ناآرامی در صنعت کشاورزی و کشاورزان و روستائیان آن را ابزاری برای بهبود درآمد خویش می‌دانند.

کاربردهای کارآفرینی در کشاورزی

- بارور شدن خلاقیت‌ها، ترغیب به نوآوری و توسعه آن، افزایش اعتماد به نفس، ایجاد و توسعه‌ی تکنولوژی، ثروت در بخش کشاورزی و نهایتاً در جامعه و افزایش رفاه عمومی
- افزایش سود و سرمایه، سرمایه‌گذاران و تامین رفاه بخش کشاورزی و نهایتاً رفاه اجتماعی

- دگرگونی ارزشها و تحول ماهیت آنها و بوجود آوردن ارزشهای تازه در کشاورزی
- پُر شدن خلاءها و شکافهای بازار کار، یعنی با توجه به دگرگونی شرایط بازار کار و فراهم شدن فرصتهای تازه، تصمیم‌های تازه‌ای گرفته می‌شود.
- گذار از رکود اقتصادی، جبران عقب ماندگی های اقتصادی و آسان شدن روند رشد و توسعه‌ی کشور
- جلوگیری از پس روی اقتصاد به هنگام بحران و ناتوانی بخش‌های اقتصادی در ایجاد اشتغال
- رقابت صنایع به ویژه صنایع مشابه داخلی با یکدیگر و سرانجام موجب بهبود و بالا رفتن کیفیت کالاها
- تقویت و تکامل صنایع داخلی و فراهم آوردن زمینه‌ی رقابت صنایع داخلی و خارجی و سرانجام افزایش صادرات و دریافت ارز برای کشور
- بوجود آمدن محصولات، خدمات، روشها، سیاستها، افکار و راهکارهای نو برای حل مشکلات بخش کشاورزی و جامعه
- بالا رفتن شهرت و جایگاه کارآفرین و ایجاد ارزش فردی و اجتماعی
- فراهم ساختن عوامل و شرایط لازم برای تولید کالاها، محصولات کشاورزی و بازاریابی آنها
- شناخته شدن نیازهای جوامع که با رفع نیازها، پیشرفت حاصل می‌شود.

پیامدهای کارآفرینی در بخش کشاورزی

دامنه تاثیرات کارآفرینی بر بخش کشاورزی بسیار وسیع است. برخی از این تاثیرات عبارتند از :

- ← اشتغالزایی
- ← انتقال تکنولوژی
- ← ترغیب و تشویق سرمایه گذاری
- ← شناخت، ایجاد و گسترش بازارهای جدید
- ← افزایش رفاه
- ← ساماندهی و استفاده اثربخش از منابع
- ← رشد اقتصادی
- ← بهبود کیفیت زندگی

با توجه به مطالب ارائه شده، به طور خلاصه در مورد کارآفرینی در کشاورزی می توان گفت : اگرچه کارآفرینی در کشاورزی در اصل و ماهیت خود، تفاوتی با کارآفرینی در نواحی شهری یا سایر بخش های اقتصادی ندارد، اما در واقع دروندادهای مورد نیاز جهت توسعه‌ی کارآفرینی نظیر سرمایه، مدیریت، آموزش و تکنولوژی در شهرها و منطق شهری و منطق صنعتی و خدماتی، راحت تر از مناطق روستایی و کشاورزی یافت می شود. در حقیقت در دنیای امروز، کارآفرینی یکی از مهمترین جنبه های کشاورزی است که اهمیت روزافزون خواهد یافت. زیرا تغییرات صورت گرفته در بازار و خود جامعه، از عواملی هستند که ضرورت کارآفرینی در کشاورزی را بیش از پیش نمایان می سازند. می توان گفت که کارآفرینی در کشاورزی، به معنای به کارگیری خلاقیت و نوآوری در فعالیت های مربوط به کشاورزی می باشد. لازم به ذکر است که صرف داشتن نوآوری و خلاقیت به تنهایی منجر به بروز کارآفرینی نخواهد شد، مگر آنکه با توانمندی ها و کارکردهای مدیریتی تلفیق گردد.

راهکارهای تلفیق کارآفرینی در آموزش کشاورزی

از آنجا که بخش کشاورزی نقش بسیار مهمی را در اقتصاد کشور بازی می کند، لذا توجه ویژه به این بخش ، از ضرورت های اجتناب ناپذیر است. به این منظور باید به غنی سازی این بخش توجه خاصی مبذول داشت. از مهمترین اقداماتی که می توان در این زمینه انجام داد، دخیل کردن مقوله کارآفرینی در آموزش کشاورزی است. به این منظور می توان راهکارهای زیر را ارائه داد:

- ارائه خدمات تحقیقاتی و مشاوره ای به محیط پیرامون در زمینه‌ی کارآفرینی
- برنامه های آموزشی غیر رسمی در زمینه‌ی کارآفرینی در برای جامعه پیرامون
- تلفیق آموزش کارآفرینی در برنامه های آموزشی و درسی دانشگاه

اما برای اینکه بتوانیم آموزش کشاورزی را به یک آموزش کارآفرین تبدیل کنیم باید در ساختار این نظام آموزشی تغییراتی ایجاد کنیم. بنابراین برای تغییر یا اصلاح ساختار این نظام آموزشی می توان راه کارهای زیر را ارائه داد :

- تغییر نگرش مدیران بخش کشاورزی
- اصلاح اهداف آموزشی و تدوین نیازهای آموزشی مناسب
- تغییر محیط آموزشی
- تغییر محتوا
- تغییر روش های تدریس و توسعه‌ی روش های خلاق
- تربیت

نتیجه گیری

در کشور ما در زمینه‌ی آموزش و ترویج کارآفرینی در خصوص کشاورزی، کوشش ویژه ای انجام نشده است. هرچند که میان مقوله های مدیریت عمومی، مدیریت راهبردی (استراتژیک) و کارآفرینی فصل مشترک وجود دارد و آموزشهای اجرا شده در قلمروهای فوق برای ترویج کارآفرینی در کشاورزی نیز مفید بوده است، اما می توان گفت که غالب برنامه های آموزشی سازمان هایی که تصدی این مهم را بر عهده داشته اند، متمرکز بر نیازهای مدیران سازمان های بزرگ و متوسط بوده است که غالباً در بخش دولتی عمومی اقتصاد، فعالیت داشته و دارند. به همین دلیل در خصوص برنامه های آموزشی به منظور کارآفرینی در کشاورزی باید تجدید نظر اساسی صورت گیرد.

در حقیقت اعتقاد بر این است که برای ترویج کارآفرینی در کشاورزی، باید نظام آموزشی ما به سمتی برود که نیروهای با شهامت و شجاعت در تصمیم گیری پرورش دهد. در واقع وقتی از فارغ التحصیلان رشته های کشاورزی می خواهیم که برای اشتغال در رشته های کشاورزی جهت خود و دیگران می توانند از تسهیلات قانونی استفاده نمایند، معمولاً یک حالت عدم اعتماد به نفس در آنها مشاهده می شود. به بیان دیگر شهامت ریسک کردن را برای استفاده از مزایای قانونی و تسهیلات برای خودشان و دیگران ندارند و اغلب هم به دنبال فرصت شغلی مزد بگیری هستند.

اگر می خواهیم بحث کارآفرینی را در کشاورزی جدی بگیریم، باید نظام آموزشی ما به این سمت هدایت شود که افرادی که در رشته‌ی کشاورزی فارغ التحصیل می شوند، ویژگی های کارآفرین را داشته باشند و البته خانواده هم در این زمینه نقش مهمی دارد. اما نقش اساسی و اصلی را شاید نظام آموزشی و ترویجی ما، به خصوص در مقاطع کارشناسی و بالاتر بر عهده دارد. باید در میان فارغ التحصیلان رشته های کشاورزی رغبت ایجاد کنیم که به تفکر خلاق بپردازند و به تاسیس مراکز آموزش و ترویج کارآفرینی در بخش کشاورزی همت گمارند.

نهایتاً می توان نتیجه گرفت که از آنجا که مزیت های نسبی کشورهای جهان سوم در زمینه‌ی مواد خام و کارگران ارزان به دلیل اتوماسیون، ارزش خود را از دست داده اند، لذا توسعه‌ی فناوری و به تبع آن تولید محصولات کشاورزی و خدمات ابداعی و نوآور به ضرورتی اجتناب ناپذیر تبدیل شده است. این امر مستلزم خلاقیت، نوآوری و کارآفرینی در کشاورزی می باشد.

پیشنهادها و راه کارهای مؤثر ترویج کارآفرینی در کشاورزی

به منظور ترویج و اشاعه فرآیند کارآفرینی در کشاورزی میتوان راه کارهای زیر را ارائه داد :

- دولت می تواند با برنامه ریزی، طراحی و اجرای طرح های مختلف برای ارائه خدمات دولتی در بخش کشاورزی، زمینه‌ی اشتغالزایی و کارآفرینی فوق العاده ای در این بخش ایجاد نماید. مثلا در خصوص اعطای اعتبارات به منظور برگزاری کلاس های آموزشی- ترویجی برای تبیین نقش کارآفرینی در بخش کشاورزی باید اقداماتی صورت دهد.

- توسعه‌ی فناوری های مناسب و ترویج و اشاعه آنها در بخش کشاورزی نقش بسزایی در توسعه‌ی کسب و کارها دارد. توسعه‌ی فناوری های زیستی و فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی باعث افزایش توانمندی های نوآوران و کارآفرینان روستایی و شهری خواهد شد. اشاعه این فناوری ها در بخش کشاورزی، موجی عظیم از فرصت های اشتغال را به این مناطق سرازیر می نماید. به ویژه امروزه توسعه‌ی فناوری های اطلاعاتی و ارتباطی در بخش کشاورزی، علاوه بر اینکه باعث تسهیل و بهبود امکانات و شرایط روستاییان می شود، فرصت های کاری خوبی را نیز در اختیار قشر به نسبت تحصیل کرده روستا می گذارد.

- ادغام فناوری های سنتی موجود در مناطق روستایی و بخش کشاورزی با فناوری های نوین و پیشرفته می تواند راهکار مناسبی برای پیشرفت و روزآمد شدن محصولات و کالاهای کشاورزی باشد. بسیاری از محصولات سنتی را می توان با ابزارها و تجهیزات نوین تولید نمود یا آنان را با فناوری های جدید آغشته نمود. این امر باعث بقای صنایع فعلی و بعضا توسعه‌ی بازار بخش کشاورزی خواهد شد.

- فرهنگ سازی نیز می تواند راه کار مناسبی باشد، زیرا فرهنگ سازی از مهمترین و زیربنایی ترین اموری است که باید برای توسعه‌ی بخش کشاورزی و توسعه‌ی کارآفرینی در آن صورت گیرد. کارآفرینی در کشاورزی نیازمند فرهنگ خاصی است که پرورش آن بسیار سخت و نیازمند تلاشی طولانی مدت است. توانایی درک تغییرات و کشف فرصت ها، مشارکت و کار گروهی، خلاقیت و نوآوری، روحیه استقلال طلبی و مسئولیت پذیری، مخاطره پذیری و مخاطره جویی، همگی از عناصر سازنده این فرهنگ هستند که نمی توان صرفا با انجام برنامه های کوتاه مدت و ضربتی به آنها دست یافت. در حقیقت بهترین راه کار توسعه‌ی فرهنگ کارآفرینی در بخش کشاورزی، ارتقای سواد کارآفرینی روستائینان از طریق برنامه های آموزشی و ترویجی مختلف است. در حقیقت ترویج فرهنگ کارآفرینی باید از طریق مؤسسات فرهنگی و رسانه های جمعی، تاسیس مراکز توسعه‌ی کارآفرینی جهت برنامه ریزی، آموزش، تحقیق و مشاوره در خصوص کارآفرینی صورت گیرد.

- جذب کسب و کارها از دیگر مناطق به خصوص مناطق شهری به روستاها.

- حفظ و توسعه‌ی کسب و کارهای موجود از طریق سیاست های حمایتی

- حمایت از ایجاد کسب و کارهای جدید از دل خود مناطق روستایی با استفاده از برنامه ریزی بلند مدت و منسجم.

ایجاد شرایطی مناسب برای فعالیت و جذب فارغ التحصیلان روستازاده، به عنوان مستعدترین گروه برای امر کارآفرینی در کشاورزی. اجرای این امر از طریق ایجاد شهرک های کسب و کاری، ایجاد مراکز رشد روستایی و پارک های کارآفرینی، اعطای تسهیلات و امکانات به آنها، ارائه آموزش های کارآفرینی به آنها، ایجاد آموزشگاه های مختلف که به آموزش کارآفرینی نیز می پردازند در مناطق روستایی و نقاط واسط، ایجاد مراکز آموزشی، تحقیقاتی و علمی در مناطق روستایی مستعد و تقویت ارتباطات این گونه مراکز با روستاها، تحریک و امگیزش آنان به توسعه . آبادانی زادگاه های خود از طریق مدیران و رهبران کشور.

- در نهایت ایجاد فضای مدیریت مشارکتی در بخش کشاورزی و همراه نمودن آنان در تصمیم گیری های انجام شونده در مورد خود آنان از جمله مهمترین ساز و کارهای توسعه‌ی بخش کشاورزی و بسط کارآفرینی در آن است. روحیه مشارکت جویی در بخش کشاورزی، از مهمترین الزامات و پیشران های کارآفرینی کشاورزی محسوب می شود. در واقع شوراها از مهمترین ساز و کارهای این امر هستند. کمک به ایجاد تعاونی ها و مشارکت در فرآیند تکامل و موفقیت آنان از مهمترین اقدامات دولت ها محسوب می شود.

منابع و مؤاخذ

- ۱- کوارتکو، دانداف. (۱۳۸۳). نگرشی معاصر بر کارآفرینی. ترجمه: ابراهیم عامل محرابی. انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد. چاپ بهار.
- ۲- احمدپور داریانی، محمد. (۱۳۸۴). کارآفرینی، تعاریف، نظریه ها، الگوها. انتشارات موسسه پردیس ۵۷. چاپ اول.
- ۳- هزارجریبی، جعفر. (۱۳۷۹). کارآفرینی. انتشارات پژوهشکده امور اقتصادی. چاپ دوم.
- ۴- بی نام. (۱۳۸۶). خبرگزاری مهر، مرکز کارآفرینی دانشگاه صنعتی شریف. قابل دسترس در:
www.sharifthinktank.com/THML/Entrepre-culture.htm
- ۵- محمد داوودی، امیرحسین. (۱۳۸۵). کارآفرینی در دانشگاه. قابل دسترس در:
www.karafariny.com/resaerches.asp
- ۶- محمد داوودی، امیرحسین. (۱۳۸۵). توسعه‌ی پایدار و کارآفرینی در دولت. قابل دسترس در:
www.ed.gov/databases/ERIC-digests/ed363799.htm
- ۷- زرنگار، حمیدرضا. (۱۳۸۱). کارآفرینی به منزله یک نیروی اقتصادی در توسعه‌ی روستایی. نشریه جهاد، سال ۲۲، شماره ۲۵۳.
- ۸- شاه حسینی، علی. (۱۳۸۳). کارآفرینی. نشر آبیژ، چاپ اول، تهران.
- ۹- میرزا امینی، محمدرضا. (۱۳۸۲). راهکارهای توسعه‌ی کارآفرینی و اشتغالزایی روستایی. بخشی از گزارش سازمان همیاری اشتغال فارغ التحصیلان. تهران
- ۱۰- بی نام. (۱۳۸۴). بخشی از سخنرانی آقای احمدی نژاد در همایش ملی مدیریت کارآفرینی. قابل دسترس در:
www.karafarini.com
- ۱۱- اکرمی فر، سید علی. (۱۳۸۰). کارآفرینی در عصر اطلاعات و ارتباطات. دفتر همکاری های فناوری. تهران
- ۱۲- طالبی، کامبیز. (۱۳۸۱). بخشی از سمینار آشنایی با کارآفرینی در سازمان های پیشرو. قابل دسترس در:
www.karafariny.com/resaerches.asp
- 13- Miraka.MR. (2000). Agri business & Entrepreneurship. GDC Rural Research Foundation.
- 14- Agriculnics and Agri-business. (2002). Manage Bulletin. From the National institute of Agricultural Extension Management. Vol 8. Issue 415.